

Аспекти та фактори, які є причиною формування в курсантів девіантної форми поведінки

*Островська-Бугайчук Ірина Миколаївна¹, Корнійчук Юрій Григорович²,
Вигівська Оксана Вікторівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
24.04.2023	Освіта/Педагогіка	316.624'628:355.095.5

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7957657>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Вивчення девіантної поведінки підлітків за межами сім'ї (в соціумі) в останні роки зазнало значного розвитку. Метою поданої роботи є: дізнатися, як структуровані відносини курсантів у сім'ї, у закладі освіти, у міжособистісному просторі; провести аналіз етапів розвитку та формування девіантної поведінки в підлітковому віці. Результати проведеної роботи уможливили розкриття питання зв'язку між якістю батьківських відносин, наявністю особистих труднощів з однолітками та викладачами в межах закладу освіти із розвитком девіантної поведінки серед курсантів. Перспективи даної роботи спрямовані на розуміння факторів ризику та захисту, пов'язаних з якістю зв'язків, які підлітки мають зі своїми батьками, суспільством, однолітками.

Ключові слова: внутрішньосімейний конфлікт, гендерний фактор, девіантна поведінка, корекція, соціальна норма.

Aspects and factors that cause deviant behaviour in cadets

Annotation. The study of deviant behavior of adolescents outside the family (in society) has undergone significant development in recent years. The purpose of this paper is to find out how cadets' relationships are structured in the family, in educational institutions, and in interpersonal space, and to analyze the stages of development and formation of deviant behavior in adolescence. The results of the work made it possible to reveal the relationship between the quality of parental relationships, the presence of personal difficulties with peers and teachers within the educational institution, and the development of deviant behavior among cadets. The prospects of this work are aimed at understanding the risk and protection factors associated with the quality of relationships that adolescents have with their parents, society, and peers. The inability of an individual to adapt to the requirements of the social group to which he or she belongs is often expressed in behavior that is described as deviant and which turns into a certain violation of social norms, on the one hand, and the requirements of society in professional life, on the other. Transformations in adolescence are

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних наук, Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова, 10004, м. Житомир, просп. Миру, 22, <https://orcid.org/0000-0002-9371-0348>

² кандидат педагогічних наук, начальник кафедри суспільних наук, Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова, 10004, м. Житомир, просп. Миру 22, <https://orcid.org/0000-0002-0699-3811>

³ кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук, Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова, 10004, м. Житомир, просп. Миру, 22, <https://orcid.org/0000-0002-2395-5577>

often characterized by the emergence of transgressive behavior. It often appears as a marker of behavioral drift and is a predictor of further involvement in more severe deviance. Gender appears to be an important source of deviant behavior. In general, these observations are consistent with other research findings. A significantly higher level of deviant behavior is observed among male cadets, especially in terms of vandalism and violent behavior. It should be noted that the specifics of a military higher education institution also sometimes harm behavior, taking into account the requirements, high discipline, types of punishment, and barracks regime. There is reason to believe that the dimensions considered in this study have little to do with the socio-economic context. There is a weak relationship between social status and behavioral problems. The last observation relates to an unexpected trend that emerges from the data when examining team change, being among mostly male colleagues. A higher level of deviant behavior was found among cadets living in barracks (mostly boys, as girls live separately and come to study).

Keywords: correction, deviant behavior, gender factor, intra-family conflict, social norm.

Вступ

Постановка проблеми. В роботі розглядається концепція саморегуляції поведінки – модифікація поведінки задля досягнення мети корегування поведінки, відповідності соціальним нормам або підтримки рівня поведінки. Актуальність дослідження полягає у розкритті проблеми саморегуляції в умовах девіантної поведінки як ключового поняття для подальшої корекції відхилень.

Соціалізація саморегуляції, особливо на 1 курсі навчання курсантів, певною мірою залежить від: індивідуальних особливостей курсанта, практики виховання та загального емоційного клімату в родині, в якій курсант виховувався.

Однак саморегуляція залишається доволі складним багатofакторним процесом, в якому часто важко точно виявити причини збоїв. З іншого боку, поведінкова саморегуляція перешкоджає у військовій справі, оскільки курсантів перш за все привчають до виконання наказів. Тому цікаво зосередитися на цьому конкретному етапі розвитку для вивчення взаємозв'язків між девіантною поведінкою та саморегуляцією поведінки в усій її складності, у її можливих зв'язках із оточуючим контекстом. У дослідженні аналізується загострення девіантності серед кадетів.

Парадигма розвитку в курсантів девіантної поведінки і труднощі в саморегулюванні своєї поведінки зосереджуються на двох концепціях: сімейна причина та причини всередині навчального закладу.

В Україні якість сімейного клімату часто є результатом соціальних змін, які переживають сім'ї з точки зору їх структури та способу соціальних і внутрішньосімейних відносин.

У цій схемі практика виховання здається проміжними факторами між особистісними здібностями курсанта та його девіантними поведінковими проявами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підлітковий вік – це привілейований час для досвіду нових реалій поза батьківським контролем, і багато досліджень вказують на значне збільшення девіантної поведінки в підлітковому віці та її зменшення в ранньому дорослому віці [4]. Багато підлітків вперше стикаються з такою поведінкою, як вживання алкоголю та наркотиків, злочинні дії, такі як вандалізм або крадіжки в момент вступу до закладів вищої освіти та самотійного життя [3, с. 900].

Дослідники, які вивчають причини девіантної поведінки в підлітковому віці, вважають, що це явище визначається взаємодією багатьох факторів, таких як генетичні фактори та виміри, отримані з соціального контексту. Однак ці дослідники вважають, що труднощі, пов'язані з проблемами сім'ї, підвищують ризик виникнення труднощів в

процесі розвитку. Виникненню та підтримці цих проблем сприяють три основні сімейні фактори: низька якість батьківської прихильності, наявність важких конфліктів між підлітками і батьками й неадекватне здійснення батьківського контролю [7, с. 13].

Численні дослідження показують, що прихильність, підтримка та близькість до батьків у дитинстві та підлітковому віці благотворно впливають на розвиток, забезпечуючи при цьому значний захист від психологічного стресу під час самостійного студентського життя [10, с. 850]. Ці зв'язки дуже послідовні між культурами та різними соціальними групами. З іншого боку, з'являється все більше доказів того, що адаптація до студентського життя, зміна шкільного колективу, самостійне життя можуть призвести до серйозної реорганізації поведінки [6, с. 437].

Багато досліджень також вказують на те, що заклади вищої військової освіти, що характеризуються високою дисципліною та примусом, строгістю або конфліктами в середині казарми, інколи призводять до дисфункцій, які супроводжуються особистими труднощами у курсантів [1, с. 10].

Цікавим спостереженням А. Гіполь є стаття як важливий диференціальний фактор при вивченні різних показників розладів серед курсантів. Офіційна статистика злочинності вказує на значний дисбаланс на користь хлопчиків. Відмінності також виникають при вивченні виду злочину. Дівчатка здійснюють більше крадіжок, у тому числі домашні крадіжки, у той час як хлопчики частіше займаються більш серйозними злочинами: насильством, бійками, недотриманням дисципліни [5].

Отже, *метою даної роботи* є проведення аналізу формування девіантної поведінки серед курсантів шляхом опитування, вимірювання еволюції девіантності від стадій загострення, надання визначення поведінковій саморегуляції та шкалі самоконтролю.

Результати

Девіантна поведінка – це будь-яка поведінка, що суперечить домінуючим нормам суспільства. Існує безліч різних теорій про те, що спонукає людину займатися девіантною поведінкою, включаючи біологічні, соціологічні та психологічні пояснення. У той час як соціологічні пояснення девіантної поведінки зосереджені на тому, як структури, сили і соціальні відносини сприяють девіантності, а біологічні пояснення зосереджені на фізичних і біологічних відмінностях і на тому, як вони можуть бути пов'язані з девіантністю, психологічні пояснення використовують інший підхід.

Психологічні підходи до девіантності мають ключові спільні елементи. По-перше, індивід є первинною одиницею аналізу. Психологи вважають, що окремі люди несуть повну відповідальність за свої злочинні або девіантні дії. По-друге, особистість індивіда є основним мотивуючим елементом, який визначає поведінку індивідів. По-третє, злочинці та девіанти вважаються такими, що мають недоліки особистості. Це означає, що злочини є результатом ненормальних, дисфункціональних або невідповідних психічних процесів всередині особистості людини. Нарешті, ці дефектні або аномальні психічні процеси можуть бути викликані різними чинниками, у тому числі хворий розум, неналежне навчання та відсутність відповідних зразків для наслідування або сильна присутність та вплив невідповідних зразків для наслідування.

У найширшому соціологічному сенсі девіантність можна визначити як порушення норми. Тому будь-яка девіантність обов'язково включає два елементи: прийняття типу поведінки та існування норми, яка її забороняє. Отже, можна стверджувати, що немає відхилення саме по собі, яке існувало б у всі часи і в усіх місцях. Ця концепція залежна від еволюції норм і поведінки.

Норми можна визначити як сукупність стимулів, зобов'язань або заборон, заснованих на наборі цінностей, спрямованих на керівництво поведінкою індивідів у

суспільстві. Стандарти мають три основні характеристики: вони бувають множинними, відносними і по-різному застосовуються.

У роботі проведено аналіз формування девіантної поведінки серед курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Провести опитування серед 112 кадетів (70 відсотків хлопців і 30 відсотків дівчат). Після узгодження з керівництвом закладу та згоди батьків і підлітків, провести опитування в межах приміщення навчального закладу, в контексті індивідуальних співбесід. Виміряти соціальну девіантність шляхом опитувальника. Анкета складається з трьох пунктів, які оцінюють три типи девіантної поведінки (1. Як ви можете оцінити свої відносини з батьками? 2. Чи маєте ви проблеми всередині закладу освіти? 3. До якої з трьох етапів девіантної поведінки ви б віднесли власну поведінку і чи вона девіантна?). Для поточного дослідження обмежилися використанням якісної версії опитувальника, який вимірює еволюцію девіантності від стадій загострення:

- Стадія виникнення (стадія 1): характеризується конфліктами з авторитетами (тобто батьками / викладачами) за допомогою використання вербальної агресії.
- Стадія загострення (стадія 2): ця стадія також включає міжособистісну агресію (словесні напади та бійки), крадіжки та споживання канабісу та алкоголю.
- Стадія вибуху (стадія 3), при якій з'являються більш серйозні відхилення. Здебільшого потребує роботи зі спеціалістами та реагування з боку керівництва навчального закладу.

Вимірювання поведінкової саморегуляції. Шкала самоконтролю – в роботі оцінюється як здатність індивіда контролювати імпульси, діяти і змінювати звички та дисципліну, і які вимірюють себе на поведінковому рівні щодо соціальних норм, до яких він піддається.

Множинність норм: можна коротко відрізнити формальні норми (закони, правила внутрішнього розпорядку, дорожній кодекс, релігійні догми тощо) від неформальних норм (звичаї, звичаї, мораль тощо). Порушення формальних норм породжує заздалегідь кодифіковані санкції (штраф, штраф, виключення), тоді як порушення неформальних норм породжує більш дифузні прояви несхвалення (сарказм, презирство, ізоляція).

Зв'язок між девіантністю курсантів військових закладів освіти та дефіцитом поведінкової саморегуляції полягає у низці факторів. По-перше, йдеться про кореляцію між відхиленням поведінки, згідно зі стадіями загострення за вищезазначеними етапами (поява, загострення і вибух), та, з іншого боку, говоримо про рівень поведінкової саморегуляції, що виявляється за шкалою самоконтролю. Вважаємо, що існує істотний зв'язок між стадіями погіршення девіантності та показниками поведінкової саморегуляції.

Девіантність – це термін, який використовується в американських соціальних науках для назви поведінки, яка відхиляється від норми. Його межі розмиті. Однак класично девіант – це людина, яка переступає правову або моральну норму, а соціологія девіантності зазвичай користується статистикою поліції, в'язниць та органів соціального забезпечення. Для багатьох учених такий підхід недоречний. Девіантність завжди є результатом взаємодії: соціально маркована поведінка частково впливає з характеру поведінки актора, а частково з того, що з цим роблять інші. Тут не можна звинувачувати тільки психологічну особливість кривдників [2].

Взаємозв'язок між соціальною девіантністю та дефіцитом поведінкової саморегуляції продемонстровано численними дослідженнями в галузі соціальної психології та кримінології психічного розвитку. Нездатність індивіда пристосуватися до вимог соціальної групи, до якої він належить, часто виражається в поведінці, яка описується як девіантна і яка перетворюється на певне порушення соціальних норм, з

одного боку, а з іншого – вимогами суспільства у професійному житті. Трансформації у підлітковому віці часто характеризуються появою трансгресивної поведінки. Вона часто з'являється як маркер поведінкового дрейфу і є предиктором подальшого залучення у більш загострену девіантність [9, с. 366].

Таким чином, різні дослідження в соціальній психології зосереджені на виявленні причин девіантної поведінки серед молоді, особливо серед курсантів військових закладів освіти. При розвитку девіантної поведінки спостерігають сильну кореляцію між проявами соціальної дезадаптації у молодих людей і деякі труднощі в їх здатності до саморегуляції та контролю над власною поведінкою. Тому розуміння та пояснення девіантної поведінки серед курсантів є основною метою цього дослідження й характеризується як складне та новаторське, оскільки залучені фактори є множинними та постійно змінюються. Дане дослідження вимагає багатовимірного підходу до інтеграції, на додаток до психологічних факторів, контекстуальних факторів.

Результати опитування свідчать про наявність суттєво негативної кореляції між можливостями саморегуляції та частотою відхилень. Це означає, що частота девіантних актів серед курсантів часто пов'язана з низькими навичками поведінкової саморегуляції.

Отже, була встановлена значна різниця в можливостях поведінкової саморегуляції між трьома групами. Суб'єктам на другому етапі дослідження відхилень та ті, хто ідентифікований на стадії вибуху, складніше саморегулювати свою поведінку, ніж суб'єктам на першій стадії появи девіантності. Всі відмінності істотно проявляються в розрізі насильницького внутрішньосімейного клімату, не сприймання заборон та дотримання самодисципліни навчального закладу.

У роботі намагаємося перевірити, чи існує взаємозв'язок між соціальною девіантністю та дефіцитом поведінкової саморегуляції, неодноразово підтвердженої науковими дослідженнями та перевіреної нами у цьому дослідженні, чи залежить від інших контекстуальних змінних, таких як сімейний контекст, в якому розвиваються майбутні курсанти. Справді, ми вважаємо, що цей взаємозв'язок не діє абсолютно незалежно від контексту, а взаємодіє з якістю внутрішньосімейного клімату.

Розрізняючи суб'єктів відповідно до їх сприйняття ненасильницького сімейного клімату або зміни звичного середовища, варто зазначити наступні спостереження: якою б не була соціальна ситуація, позначене чи ні насильство, існує чіткий зв'язок між рівнем саморегуляції та стадією загострення девіантності. Згідно з результатами роботи виникає значний зв'язок між типом сприйнятого сімейного клімату і стадіями погіршення девіантності.

Водночас виявляється, що серед суб'єктів, які переживають домашнє насильство, у їхньому середовищі загальний рівень саморегуляції нижчий порівняно з тими, хто повідомив, що не зазнає сімейного насильства. Ця різниця особливо помітна на початку процесу загострення. Це означає, що у курсантів сімейний клімат виступає регулятором цих відносин між девіантністю та здатністю до саморегуляції поведінки, за винятком випадків, коли девіантність досягає свого найвищого рівня. У цей момент ситуація, здається, вислизає як з-під контролю суб'єкта, так і від його сім'ї.

В роботі також спостерігалися найслабші поведінкові можливості саморегуляції у курсантів, які перебувають на стадії вибуху та живуть у насильницькому кліматі, порівняно з курсантами без домашнього насильства. Коли сімейний клімат відзначається насильством, спостерігається, що курсанти перебувають на ранній стадії, та поведінкова саморегуляція значно дефіцитніша, ніж у курсантів, в яких девіантність знаходиться в процесі появи. Іншими словами, сімейний клімат через сприйняте внутрішньосімейне насильство діє як фактор, що обтяжує і значно послаблює можливості саморегуляції курсантів. У сімейному кліматі, що сприймається як

насильницький, у суб'єктів значно більше труднощів у регулюванні їх поведінки та управлінні їх внутрішніми регуляторними механізмами.

Результати цього дослідження підтверджують роботу, що демонструє низьку потужність поведінкової саморегуляції у курсантів, які стикаються з труднощами інтерналізації та соціальними нормами. У цьому аспекті Б. Коннеллі, С. МакАбі, І. Ох, Ю. Юнг та К. Юнг зазначають, що, чим більше молоді люди переступають правові норми і норми суспільної системи, тим більше вони висловлюють свої труднощі в саморегулюванні своєї поведінки [2, с. 1352].

Учені відзначають, що девіантна поведінка, яка дедалі більше загострюється, коливається у поєднанні з дефіцитом дисципліни та у здатності саморегулювати власну поведінку.

У цьому контексті перебування з групами однолітків, здається, ладне скорегувати певні соціальні девіації. В умовах колективної роботи курсанти можуть обрати місію корегування поведінки девіантного колеги, щоби запобігти переламному моменту стадії вибуху [1].

У цьому контексті Г. Шефер, А. Фаріна, Д. Коттінг, Е. Проктор, К. Кук та Р. Лернер зазначають, що травмуванням дитини є зловживання. Йдеться про те, що для підлітків, над якими постійно здійснюється булінг чи насильство, девіантна поведінка має своє покликання довести лояльність до референтної групи, як нова форма згуртованості зі своїм соціальним оточенням [8, с. 425].

М. Панч описує механізм поведінки «жорстоких підлітків» як клінічний. Цей напрямок думки здається нам багатообіцяючим для аналізу соціалізації однолітків серед девіантних осіб, які часто схильні займатися різними трансгресивними формами поведінки з необхідності соціального визнання [7]. Соціальна девіантність може відбуватися де завгодно, чи то в сімейному середовищі, у школі або в навколишньому суспільстві. На думку автора, соціальна девіантна поведінка – це поведінка, що відхиляється, яка визначається як поведінка, дії або реакції людини на навколишнє середовище. Це суперечить нормам і законам, які існують в суспільстві.

Причини соціальних відхилень можуть виходити з природи кожної людини або ззовні, наприклад, навколишні обставини або вплив інших.

Соціальну девіантність можна розділити на негативну та позитивну соціальну девіантність, хоча позитивні нечисленні і зустрічаються рідко.

Під час аналізу були розглянуті чотири джерела варіацій девіантної поведінки серед курсантів: навчальний заклад, стать, внутрішньосімейні фактори, міжособистісні фактори. Аналіз відповідей курсантів показує, що навчальний заклад не дискримінує їхню поведінку, відносини з батьками в більшій мірі, стать дискримінує ще більше – дівчата менше схильні до девіантної поведінки, найбільше на порушення поведінки впливають міжособистісні стосунки.

Таким чином, виявилось, що загальна конструкція девіантності, що групує чотири початкові розмірності, не адекватно пристосовується до даних для дівчат. Загальний фактор відхилення вважається можливою причиною вживання алкоголю та легких наркотиків. Повне посередництво між конструкціями прихильності та конструктами загальної девіантності й споживання алкоголю та легких наркотиків змінними батьківського контролю та наявністю конфліктів включає: батьківський нагляд, батьківську толерантність, наявність конфліктів з матір'ю та наявність конфліктів з батьком.

Крім того, згідно з нашими результатами, курсанти зберігають кращі навички поведінкової саморегуляції, коли вони знаходяться на ранніх стадіях девіантності, тобто стадії появи і дослідження, до досягнення стадії вибуху відхилення. Теоретично

реагують або люди, схильні до соціальної ізоляції шляхом зміни, або вдосконалення своїх навичок саморегуляції [3].

Вважаємо, що саморегуляція – це процес зміни чогось в собі, чогось, що часто залишається відповідно зі своїм соціальним середовищем і зусиллями, які повинні бути розгорнуті за умови саморегуляції. Невдачі саморегуляції часто викликані контекстами широкого спектра соціальних питань.

Висновки

Одразу необхідно підкреслити обмеження даного дослідження. Вибірка відбувалася в одному з вищезазначених закладів вищої освіти, тому не обов'язково є репрезентативною для усіх підлітків. Дослідження засноване на інформації, яку повідомляють курсанти. Структурний аналіз, на якому базуються висновки, позиціонує прихильність як дистальну змінну, а батьківські практики як опосередковуючі змінні на девіантну поведінку. Внутрішньосімейні відносини двосторонні: дії батьків впливають на поведінку курсантів, але їхня поведінка також змінюється у стінах закладу навчання. Вплив статі, закладу освіти, нового колективу та структури сім'ї є пропорційним.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що стать виявляється важливим джерелом формування девіантної поведінки. Загалом ці спостереження узгоджуються з іншими результатами досліджень. Значно вищий рівень девіантної поведінки спостерігається серед курсантів чоловіків, особливо за шкалою вандалізму та насильницької поведінки.

Зазначимо, що специфіка військового закладу вищої освіти теж подеколи має негативний вплив на поведінку, беручи до уваги вимоги, високу дисципліну, види покарання, казармений режим. Є підстави вважати, що виміри, розглянуті у цьому дослідженні, мають мало спільного з соціально-економічним контекстом. Виявлено слабкий зв'язок між соціальним статусом і проблемами поведінки.

Останнє спостереження стосується несподіваної тенденції, яка впливає з даних при вивченні зміни колективу, перебування серед колег, здебільшого чоловічої статі. Більш високий рівень девіантної поведінки виявився серед курсантів, котрі живуть в казармах (переважно хлопці, оскільки дівчата живуть окремо і на навчання приходять). Тобто, соціальна девіантна поведінка – це будь-яка негативна поведінка, що виникає внаслідок невдалого корегування людини або групи, з волею суспільства або домінуючими цінностями і нормами. Можна зробити висновок, що соціальна девіантна поведінка – це будь-яка індивідуальна або групова поведінка, що вважається або декларується порушенням цінностей або норм, які застосовуються в суспільстві.

Існування соціальної девіаційної поведінки окремої людини або групи викликане декількома моментами. Ось деякі з факторів, що викликають девіантну соціальну поведінку:

- нездатність успішно соціалізуватися як всередині сім'ї, так і в суспільстві у закладі навчання. Нездатність людини засвоїти соціальні та культурні цінності та норми, які застосовуються в її суспільстві. Існування соціальної нерівності, що викликає виникнення почуття заздрості, породжуючи злочин, що відхиляється від правових норм суспільства;
- розхитування цінностей або норм, які застосовуються в суспільстві, і можуть бути викликані соціальними змінами та часом.

Девіантний процес навчання також може привести до виникнення соціальних відхилень поведінки, оскільки є багато прикладів девіантної поведінки, які легко побачити, прочитати й вивчити.

В роботі було розкрито фактори, що формують девіантну поведінку серед курсантів, що зв'язує практики виховання, зміну колективу, стать, заклад освіти та девіантну поведінку курсантів за допомогою аналізу структурних рівнянь. Практика виховання в підлітковому віці діє як опосередковуючі змінні між батьківською прихильністю та залученням до девіантної поведінки. Це дослідження виявило три аспекти батьківської практики: нагляд, толерантність до друзів і частота конфліктів.

Якщо внутрішньосімейні фактори підходять до даних для обох статей, варто зазначити, що вони більше діють на дівчат. Так, для дівчат почуття материнського відторгнення має набагато більше значення за приховану прихильність, змінну ніж у хлопчиків. Шлях, який пов'язує прихильність до обох батьків, нагляду, толерантності та вживання легких наркотиків і алкоголю, чітко визначений для дівчат, тоді як ці змінні менше пов'язані з хлопчиками.

Важливо також наголосити на міцний зв'язок між прихильністю до матері та наглядом у випадку дівчат і відзначити, що батьківська прихильність й толерантність пов'язані лише у випадку дівчат. Ймовірно, це переважна роль афективних вимірів у регуляції поведінки дівчат.

Необхідно також зазначити силу наявності конфліктів у закладі освіти та участю в девіантній поведінці, такий як крадіжка та насильство у випадку хлопчиків.

Цей зв'язок присутній у випадку з дівчатами, але він значно менший. Це свідчить про те, що наявність конфлікту з однолітками та викладачами відверне хлопчика від освітнього середовища для участі в девіантній поведінці, у той час як дівчатка будуть менше приймати цю траєкторію.

Дивно, але наявність конфлікту з викладачами жодним чином не пов'язана з наявністю девіантної поведінки або вживанням алкоголю та наркотиків як для дівчат, так і для хлопчиків. Це можна інтерпретувати у світлі наших спостережень, які показують значно вищу частоту конфліктів з однолітками серед курсантів, ніж з викладачами, пояснюючи цей факт меншою присутністю викладачів, у той час як однолітки постійно знаходяться разом (казармений режим). Будучи менш присутніми, джерел конфліктів менше.

Отже, зв'язки між конфліктом і девіантною поведінкою можна розглядати як двонаправлений ефект: наявність девіантної поведінки загострює конфлікти і поступово призводить до позбавлення суспільної прихильності. Тільки подальші, більш глибокі, дослідження у цій сфері можуть дати відповіді на ці питання, і саме в цьому напрямку маємо намір працювати в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Adams, I. T., Mourtgos, S. M., Simon, C. A., & Lovrich, N. P. (2023). If the face fits: predicting future promotions from police cadets' facial traits. *Journal of Experimental Criminology*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11292-023-09554-0>
2. Connelly, B. S., McAbee, S. T., Oh, I. S., Jung, Y., & Jung, C. W. (2022). A multirater perspective on personality and performance: An empirical examination of the trait-reputation-identity model. *Journal of Applied Psychology*, 107(8), 1352-1368. <https://doi.org/10.1037/apl0000732>
3. Gaub, J. E., & Holtfreter, K. (2022). Keeping the women out: A gendered organizational approach to understanding early career-ending police misconduct. *Crime & Delinquency*, 68(5), 892-915. <https://doi.org/10.1177/001128721999332>
4. Griffen, L. D. (2022). *A New Approach to Career Field Matching for Commissioning Air Force Cadets*. (Master of Science Thesis). Air Force Institute Of Technology, Wright-Patterson Air Force Base, Ohio. <https://scholar.afit.edu/etd/5346/>

5. Hipol, A. J. V. (2022). Enhancing safety culture through maritime education and training: the Maritime Academy of Asia and the Pacific model (Master of Science in Maritime Affairs Dissertation). World Maritime University, Malmö, Sweden. https://commons.wmu.se/all_dissertations/2142/
6. Moulin, V., Framorando, D., Gasser, J., & Dan-Glauser, E. (2022). The link between cannabis use and violent behavior in the early phase of psychosis: the potential role of impulsivity. *Frontiers in psychiatry*, 13, 746287. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.746287>
7. Punch, M. (2022). 'Edge Work': Deviance and Crime in the Colleges. In M. Punch (Ed.), *Crime and Deviance in the Colleges* (pp. 1-24). Bristol University Press. <https://doi.org/10.51952/9781529228120.ch001>
8. Schaefer, H. S., Farina, A. G., Cotting, D. I., Proctor, E. S., Cook, C. L., & Lerner, R. M. (2022). The benefits and liabilities of risk-taking propensity and confidence at the US military academy. *Armed Forces & Society*, 48(2), 410-439. <https://doi.org/10.1177/0095327X20973373>
9. Simons, T., Leroy, H., & Nishii, L. (2022). Revisiting behavioral integrity: progress and new directions after 20 years. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 9, 365-389. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-012420-062016>
10. Wang, X., Zhao, J., & Qu, J. (2022). Factors associated with job commitment among Chinese police cadets: a longitudinal study. *Policing: An International Journal*, 45(5), 846-859. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-04-2022-0051>